

Дзіцячая мастацтва

Год выдання 34-ы
№ 22 (1971)
16 сакавіка 1965 г.
АСТОРАК
Цэна 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

Гэты здымак наш фотакорэспандэнт Ул. Крук зрабіў на выбарчым ўрашэнні № 4 г. Мінска.

З хваляваннем прыйшлі на выбарчы ўрашэнні № 7 г. Гомеля Яна Бродзіна (злева), Яўгенія Ткач і Галіна Вадзюк, Яна і Галіна ўспраможна.

КЛОПАТ НАШ АГУЛЬНЫ

МЕРАПРЫЕМСТВЫ МІНІСТЭРСТВА АСВЕТЫ БССР, МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ БССР, САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР, САЮЗА КАМПАЗІТАРАў БССР ПА ДАЛЕЙШАМУ ПАЛЯПШЭННЮ ЭСТЭТЫЧНАГА ВЫХАВАННЯ ВУЧНЯў ШКОЛ БЕЛАРУСКАЙ ССР

Сёння наша газета публікуе сумесную пастанову калегіі Міністэрства культуры і праўлення Саюза пісьменнікаў і праўлення Саюза кампазітараў БССР аб палепшэнні эстэтычнага выхавання школьнікаў. Мы друкуюць гэты тэкст пастановы, бо лічым гэтае пытанне вельмі важным і надзвычайным. Цяперашні ўзровень эстэтычнага выхавання школьнікаў не можа задавальняць нікога, больш-менш зацікаўленага ў гэтай справе. Імяна таму 17 дзісяткаў мінутага года на старонках «Дарогі ў свет прыгожага» група пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў, аўтэнтнаў выступіла з адзітым пісьмом, у якім выказала сваю трывожнасць і сваю пратэстаў аб тым, што Міністэрства асветы з некаторага часу павольна ўвагу да гуманітарных дысцыплін, прынамсі да літаратуры, малавважае, спаводу, што сярэд моладзі, у тым ліку спрод школьнікаў, назіраецца закланенне нават не лёгкая, а нейкая аблегчана музыкай: што культурны ўзровень некатора часткі нас...

Размове «Дарогі ў свет прыгожага» яна вельмі на старонках «Дарогі ў свет прыгожага» і мастацтва прысвечана артыкулы газеты «Правда». У агульнаму, агульнавядомы 11 лютага, «Правда» адзначыла, што ўдзельнікі размовы «Дарогі ў свет прыгожага» выказалі «шмат цікавых думак, меркаванняў, прапановаў». І вось Міністэрства асветы, Міністэрства культуры, Саюз пісьменнікаў і Саюз кампазітараў рэспублікі наместа мерапрыемстваў па далейшаму палепшэнню эстэтычнага выхавання школьнікаў у Міністэрства культуры, была аб'яўлена ў «Дарогі ў свет прыгожага» 5 студзеня г. г.

Дружанам гэтага сумеснага пастановы мы завяршам размову «Дарогі ў свет прыгожага» і выкажам шчырую гіданую ўсім тавагістам палепшэнню эстэтычнага выхавання школьнікаў і прыслыся ў рэдакцыю свае артыкулы, замёткі, пісьмы.

Павысіць узровень выкладання гуманітарных дысцыплін, заняткаў па музыцы, спевах, выяўленчому мастацтву, звернуць асаблівую ўвагу на больш шырокае і поўнае выкарыстанне зместу гэтых прадметаў у мэтах ідэянага і эстэтычнага выхавання школьнікаў, дабівацца пільнага і сур'ёзнага засваення вучнямі вучэбнага матэрыялу.

Сістэматычна кантраляваць гэту работу, пільна і старанна выкарыстоўваць вынікі выносцы на абмеркаванні педагогічных саветаў, саветаў па народнай асветы, калегіі Міністэрства асветы, пастаянна вывучаць і абгуляць лепшыя педагогічны вопыт настаўнікаў, шырока прыцягваючы да гэтых творчых арганізацый.

Павысіць узровень выкладання гуманітарных дысцыплін, заняткаў па музыцы, спевах, выяўленчому мастацтву, звернуць асаблівую ўвагу на больш шырокае і поўнае выкарыстанне зместу гэтых прадметаў у мэтах ідэянага і эстэтычнага выхавання школьнікаў, дабівацца пільнага і сур'ёзнага засваення вучнямі вучэбнага матэрыялу.

Сістэматычна кантраляваць гэту работу, пільна і старанна выкарыстоўваць вынікі выносцы на абмеркаванні педагогічных саветаў, саветаў па народнай асветы, калегіі Міністэрства асветы, пастаянна вывучаць і абгуляць лепшыя педагогічны вопыт настаўнікаў, шырока прыцягваючы да гэтых творчых арганізацый.

Павысіць узровень выкладання гуманітарных дысцыплін, заняткаў па музыцы, спевах, выяўленчому мастацтву, звернуць асаблівую ўвагу на больш шырокае і поўнае выкарыстанне зместу гэтых прадметаў у мэтах ідэянага і эстэтычнага выхавання школьнікаў, дабівацца пільнага і сур'ёзнага засваення вучнямі вучэбнага матэрыялу.

Сістэматычна кантраляваць гэту работу, пільна і старанна выкарыстоўваць вынікі выносцы на абмеркаванні педагогічных саветаў, саветаў па народнай асветы, калегіі Міністэрства асветы, пастаянна вывучаць і абгуляць лепшыя педагогічны вопыт настаўнікаў, шырока прыцягваючы да гэтых творчых арганізацый.

Уключаць у вучэбныя планы курсавы перападрыхтоўкі настаўнікаў, дырэктараў і завучаў школ, работнікаў аддзелаў народнай асветы, якія праводзяць пры Рэспубліканскім, абласных і раённых ўдасканальніцкіх цэнтрах і метаду арганізацыі і правядзення эстэтычнага выхавання школьнікаў.

Арганізаваць у краіну—май 1965 года у г. Мінску і абласных цэнтрах двухдзёнавыя ўніверсітэты музычна-харовай культуры для настаўнікаў спеваў, кіраўнікоў школьных харавых калектываў і праходзячы курсы настаўнікаў пачатковых класаў.

Арганізаваць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

КОЛЬКІ ІХ? 80.889. Хто яны? Людзі працы. Гэта спесер і вучоны, настаўнік і шахцёр, артыст і аграном, пісьменнік і дзяржа. Яны розныя па прафесіі і ўзросту, але адзінай думкай, адзіным жаданнем жыццёва — прыносіць як мага больш карысці сацыялістычнаму грамадству. Гэта тыя, хто заваяваў аўтарытэт у людзей дбайнай працай, шчырасцю, сумленнасцю, чупласцю.

А настрой у савецкіх людзей бадзёры і яшчэ і таму, што добра ідуць у іх справы. Есць чым ганарыцца і працоўнымі Беларусі. Так, ад папярэдніх выбараў мінула два гады. А паглядзіце, колькі радасных навін прынес гэты час! Уступілі ў строй першы Салігорскі камбінат, Гродзенскі азотнакіравы завод, Бараневіцкі базавы камбінат, Светлагорскі завод шпунчанага валакна...

Пойным ходам будуць другі і трэці Салігорскі камбінат, Гомельскі суперфасфатны завод, Лукомльскія ДРЭС... А пад Рэчыцой выраслі нафтавыя вышы — есць «чорнае золата» і ў Беларусі.

ПОСПЕХУ ВАМ, НАРОДНЫЯ ВЫБРАННІКІ!

СУСТРАЧА з новымі песнямі, новымі танцавальнымі пастановкамі на самадзейнай сцэне заўсёды хваляе і радуе. І саблівая бывае прыемна сустрэцца з музычна-харэаграфічнымі навінкамі, калі яны не запячаны аматарамі ў артыстаў-прафесіяналаў, не ўзяты «напракат» з даўно апрабаванага канцэртнага рэпертуара, а нарадзіліся тут жа, у самадзейнасці.

У кожнай вобласці нашай рэспублікі ёсць свае творцы музыкі, народныя складальнікі песень. Багата імі ў Віцебшчыне. Калі я прыехаў у Віцебск на абласны агляд народных талентаў, мне паказалі зборнік песень мясцовых самадзейных кампазітараў «Мелодыі Давіна», выпушчаны летася Віцебскім Домам народнай творчасці. Па гэтым зборніку (у яго ўвайшло пятнаццаць твораў для хору і салістаў дзевяці розных аўтараў) можна было ўжо меркаваць, які шырокі размах набыў у вобласці рух аматараў музычнай творчасці. А гэта жа была толькі невялікая частка таго, што даваўся пачынаць на абласным аглядзе.

Тут адразу хочацца зрабіць некаторыя адступленне ад тэмы. Калі раней харовае мастацтва на Віцебшчыне вельмі адставала, знаходзілася нібы ў пачатковым стане, дык цяпер, які паказваў агляд, яго намянога выраста. Павяліліся новыя харавыя калектывы з волькай колькасцю ўдзельнікаў (да 50—60 чалавек у кожным). Сярод іх хоры Бярэзінскага Дома культуры Гарадоцкага раёна, пасёлка Высокае, Верхнядзвінскага Дома культуры, калгаса імя Дзяржынскага Полацкага раёна, Дошчынскай сярэдняй школы, сучасна «Васіліска» Лепельскага раёна і інш. Праўда, большасць творчых калектываў яшчэ не дасягнула сапраўднага ўзросту мастацтва. Ім трэба яшчэ німапа папрацаваць над уласкаваленнем вакальнай тэхнікі. Але, нягледзячы на выступленні на аглядзе, яны з цягам часу несумняйна дамогуцца свайго: пазбягаючы ад крыкліваці, рэзкіх гучання харавых партый, а галоўнае — пастараюцца апаляваць элементамі шматгалосага спявання.

УСЛАЎЛЯЮЧЫ СВОЙ КРАЙ...

З АГЛЯДУ САМАДЗЕЙНАЎ КАЛЕКТЫВАЎ ВІЦЕБШЧЫНЫ

Г. ЗАГАРОДНІ, спец. кар. «Літаратура і мастацтва»

масах хоры, жаночыя і мужчынскія вакальныя ансамблі, а таксама салісты вельмі ахвотна папулярныя творчасць віцебскіх самадзейных кампазітараў. Тут склалася ўжо свае традыцыі. Выступае, напрыклад, жаночы хор і вакальная група Полацкага педвучэльніка і ў абавязковым парадку ўключае ў праграму песні свайго выкладчыка М. Пятрэнікі — лірычнаму «Беларусі мілай», жаваў і тэмпераментную «Паляубіў халопец мяне». Дарэчы, надзвычай мелодычныя, шчырыя па настрою творы М. Пятрэнікі, складзеныя ў народным стылі, зручныя для голасу, любяць спяваць не толькі яго сябры па працы і студэнты вучэльніц. Песні таленавітага самародка вядуць сур'ёзнае па ўсёй Віцебшчыне і за яе межамі. А яго публічныя «Ручнікі» трывалы ўвайшлі ў быт народа, як адна з папулярных сучасных беларускіх мелодый. Наўрад ці хто ведае, што першым выканаўцам «Ручнікоў» былі вакальныя трыо ў складзе Дзяржынскага і Кулішова (Дзяткоўскага раёна). Застаючыся па-ранейшым прыхільнікамі самабытнай творчасці М. Пятрэнікі, маладая спявачка прывезла на агляд новую яго песню «Косіць халопец канюшню», якая вабіць сардэчным лірызмам і добрым народным гумарам. І праспявалі яе самадзейныя артысты вельмі музычна і пранікнёна.

Поспех музычнага твора ў канцэртнай у многім залежыць ад выканаўцаў. Нават самая цікавая на сваіх мастацкіх артыстах і ідэйным зместе харавая або сольная песня можа «аправадзіцца» і не накінуць ніякага следу ў сэрцах слухачоў, калі будзе выканана фармальна, без унутранага перажывання і ў дадатак да ўсяго — з сур'ёзнымі тэхнічнымі хібамі (філігранай частцы ладу). А такое здаралася, на жаль, на аглядзе з творами як прафесіянальных, так і самадзейных аўтараў. Харавая капэла Леаніскага Дома культуры выступіла з арыгінальным мясцовым рэпертурам — «Песня пра абалёшых мядзюцаў» Б. Насоўскага на словы Д. Сімановіча і «Віцебскі вальс» свайго кіраўніка Б. Магалава (ён жа

[Заканчэнне на 2-й стар.]

Удзельнікі мастацкай самадзейнасці клуба будаўніцтва трэста № 16 горада Наваполацка выступілі ў Віцебску на абласным аглядзе. На здымку — група танораў выконвае танец «Ой, мядзюца».

аркестры БССР, народных калектываў у абласцях, Тэатры імя М. Горькага, абласных драматычных і ляльчых тэатраў школьнай творчых калектывы — «спадарожнікі».

Павысіць узровень выкладання гуманітарных дысцыплін, заняткаў па музыцы, спевах, выяўленчому мастацтву, звернуць асаблівую ўвагу на больш шырокае і поўнае выкарыстанне зместу гэтых прадметаў у мэтах ідэянага і эстэтычнага выхавання школьнікаў, дабівацца пільнага і сур'ёзнага засваення вучнямі вучэбнага матэрыялу.

Сістэматычна кантраляваць гэту работу, пільна і старанна выкарыстоўваць вынікі выносцы на абмеркаванні педагогічных саветаў, саветаў па народнай асветы, калегіі Міністэрства асветы, пастаянна вывучаць і абгуляць лепшыя педагогічны вопыт настаўнікаў, шырока прыцягваючы да гэтых творчых арганізацый.

Павысіць узровень выкладання гуманітарных дысцыплін, заняткаў па музыцы, спевах, выяўленчому мастацтву, звернуць асаблівую ўвагу на больш шырокае і поўнае выкарыстанне зместу гэтых прадметаў у мэтах ідэянага і эстэтычнага выхавання школьнікаў, дабівацца пільнага і сур'ёзнага засваення вучнямі вучэбнага матэрыялу.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

Павысіць у 1965—1966 гадах рэспубліканскія семінары кіраўнікоў харавых, танцавальных калектываў школ і дзіцячых устаноў, кіраўнікоў драматычных і ляльчых калектываў, арганізатараў забавы.

ЧАСОПІСЫ

Полымя Беларуска Маладосць

ВЫХОДЗЯЦЬ у свет трэція нумары нашых літаратурных часопісаў. Як ніколі, сярод іх аўтараў шмат жанчын: у сакавіку — Міжнародны жаночы дзень...
Давайце разам перагартваем старонкі «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», разнабмімся з іх асноўнымі матэрыяламі.

Праза. «Полымя» працягвае друкаваць раман Ул. Кераткевіча «Каласы пад сярпом тваім», «Маладосць» — раман А. Асіпенкі «Вогненны азмут». З урыўкам з аповесці італьянскага пісьменніка Д. Арфелі «Лішнія» ў перакладзе Ан. Шаўні знаёміць чытачоў «Беларусь».

Багатыя часопісы і на аповяданні. Гэта «Выпадак экстравагантны» І. Грамовіча («Полымя»), «Вярны рыцар» В. Хомчанкі, «Я не зайдзі да тебе, Святка», «Звычайны...» і «Незвычайны» К. Пішчыкавай («Маладосць»), маленькіх аповяданні М. Ракітнага з цыкла «Сярод людзей сваіх» («Беларусь»).

Новыя нарысы, прысвечаныя праблемам жыцця калгаснай вёскі, пачынае друкаваць у «Полымя» І. Дуброўскі. Называецца нарыс «Зямны вузлы». «Беларусь» змяшчае нарыс В. Паскурава «Аповесць пра шчасце».

Паэзія. «Маладосць» влівае месца адвая для твораў нашых паэтаў. З новымі імямі выступаюць Д. Бічэль-Загнетова, Е. Лось, В. Варба, В. Іпатава, А. Кавалюк. Два вершы змяшчае ў часопісе Э. Зубрычкі.

У «Полымя» — вершы А. Пысіна, Э. Агняцэв, Ю. Свіркі, М. Рудкоўскага, С. Панізніка, В. Варбы. З новымі перакладамі твораў К. Руся, С. Кеазімода, І. Івашкевіча, Р. Форста, П. Наруды знаёміць чытачоў Я. Семжон.

«Беларусь» друкуе вершы Э. Агняцэв, Д. Бічэль-Загнетавой, А. Бялявіча, В. Матэвушова, В. Акуліча. У перакладзе з украінскай мовы Я. Семжонка і М. Калачынскага змешчаны вершы М. Рылскага і М. Нягнібыды.

Крытыка і літаратуразнаўства. Працягвае друкаваць працу Р. Бярозкіна «Свет Купалы» («Полымя»). Юбілею Ф. Багушэвіча прысвечаны артыкулы С. Александровіча (у «Беларусь» і «Полымя») і М. Стральцова (у «Маладосці»). Пра М. Рылскага пішуць Я. Брыль («Маладосць») і Р. Няхай («Полымя»).

Шмат у часопісах рэцэнзій. «Полымя» рэцэнзуе новыя кнігі Б. Сачанкі, Ул. Паўлава, Н. Ватацы (С. Гусак, Р. Семашкевіч, Д. Бугаёў), у «Маладосці» — рэцэнзіі І. Ралько на «Круглы стол» П. Макаля, А. Мельдзіса на «Зямлю маіх продкаў» Б. Сачанкі і рэцэнзія Д. Фактаровіча на кнігу П. Вінаградвай «Жані Маркис», «Беларусь» разглядае «Абжыты кут» А. Асіпенкі, кнігі В. Рамановскага «Саўдзелнікі ў злычынствах» і «Наша родная мова» А. Крывіцкага.

Публіцыстыка. Багаты ў часопісах і раздзелы публіцыстыкі. У «Полымя», напрыклад, змешчаны ўспаміны А. Самуйліка «Разведчыкі» і матэрыял І. Гутарава «Навукоўцы юнак»; у «Маладосці» — рэпартаж Ул. Няладзкева «Галюныя клопаты», нататкі А. Шчарбакова «Формула жыцця», артыкул А. Пяпелышава «Мода і час» і інш.; у «Беларусь» — артыкул Г. Коласа «Дзевяць сезонаў» — даведніцак прэм'ер, замалёўкі Ф. Аднавоцікі «Дзевяць з Добруш», І. Нісневіча «Дыяпазоны песні», Ю. Поляка «Узвясцрэнне з мёртвых» і інш.

Ёсць у «Беларусь» і «Маладосці» куткі гумару і іншыя цікавыя матэрыялы.

З некаторымі творамі, змешчанымі ў сакавіцкіх кніжках часопісаў, вы можаце пазнаёміцца на гэтай старонцы.

Вера ВЯРБА

Вольга ІПАТАВА

ВУЛІЦА КУПАЛЫ

Вось і канчаецца, відаць развіталыны, Гэткі блакітны дзень,
Восень у чаравіках крышталных
Вуліцай светлай ідзе.
Вуліцай ціхай, май ўлюбенай,
Дзе помню я кожны дом,
Гаснуць на клёнах ліхтары зялёныя
І ўспыхваюць жоўтым агнём.
Вуліцай-лесвіцай, святанем
Па якой спыталася заўжды,
Вуліцай-равенскай каханая,
Па якой адхілялісь мае гадзі.
Днямі бяскоўнымі,
з працай, з надзеяй
Аб ёй успамін нашу ў грудзях —
Нібы ручнічкі, ўсцілае заваямі
Мой самы шчаслівы шлях.

Аўгіня КАВАЛЮК

РОЗДУМ

Дзеці вучаць ваіну,
Ваіну, а ці толькі адну?
У Рыме, у Грэцыі ваіны...
А ў класе ціха, спакойна.
Ці ж так?
Ні адна вучаніца
Не хоча рабыняй хліпца.
Свабоду ім дай да зарэу,
Свабоду — Маноліс Глезац...
Для хлопца з падстрыжаным чубам —
Свабоду на востраве Куба,
Над Афрыкай поўная гневу,
А ў Азіі шчасця песевы.
Рабята народ неспакойны:
Ваіну аб'яўляюць ваінам,
Ваююць з ваіноў дзеці,
Каб мірна хадзіць
па планеце.

Што, кліент не задаволены, крмічыць лаяцкімі падкараціцкі!

І падкараціці... Мал. М. Гурло. (Часопіс «Беларусь».)

З ілюстрацыяў мастака Т. Сімаханова да аповяданняў К. Пішчыкавай. (Часопіс «Маладосць».)

ЗАБІЛІКАЗЛА

Бедны стол ад кожнага ўдару
выгінаецца і, здавалася, павольна
асядаў у зямлю.
— Дубель п'яцці!
— П'яцці-шэсці!
— Так іх, Федзя!
— А ты не сунь сваю ніохаўку!
Няхай сам думе. А не ўмее гуляць,
дык на цэглянах няхай па-
тэрніруецца.
— Ціха вы! Адлюнуўся!
— Эх, была-не была: рыбал
Колькі і вас! Трышчыца сем? Не-
благі ўлоў... Прынішам. Паўска-
цінкі ўжо ёсць. Паехалі далей...
— Хлопцы, абед даючы кончыў-
ся. Хопіць казла ганюць. Матор
канчаць трэба.
— Не хвалойся, брыгадзёр!
Вось яшчэ разок заб'ём і ўсё. У
маторы там драбніца засталася:
замыніць укладшышы ды абкатаць.
Халай, рабціцкі!
— Эх, шкада, шасцёрка не
прыкапілі. Тры-тры!
— Фу ты, д'ябал, праехаў.
Наўжо спынуць?
— Хлопцы, чацвёртая гадзіна.
Што вы сабе думаеце?
— Усё, закружляемся. Па двухі.

ГУМАРЭСКА

— Кончыў! Палічылі! Адзіна-
ццаць, васьмідзяццаць... Ура, спа-
сна!
— Ну, тады паехалі. Падціска-
нем, рабціцкі! Каб матор на цыр-
лах выскочыў!
Майстэрня завадзіла хадунюм.
Надзяніста кірэччылі і час ад ча-
су лавячы л'ябіні «пеліны», ре-
монцінкі заўрата саплі над раскі-
даным рухавіком.
— Падаў там, Федзя, шасцёр-
карача. Цыфу ты, урзасла!
Шасцёрка падвай.
— Ды шоніка, каб на яе ліхце,
недзе падзеляся...
— Халера з ёю, давай, як
ёсць. Трэба ж вам вісць было
аднаго казла ўлапіць...
Матор умомант сабралі. Пры-
круціўшы апошнія бабылі, хлопцы
разганулі спіны.
— Во, далі перцу! Значыць,
казла вам яшчэ ўрэжам.
— Скажаш гоп, калі ў лужыну
пляснеш. Цыгані на абкатку.
Злосна чмыхуючы, з шасці ад-

УДЗЯЧНАСЦЬ

За мову, што люблю з маленства,
Я ўдзячна добрайму народу,
Дубравам,
рэкам,
пералескам,
Ускодам жытца,
сонца ўскодам.
Я ўдзячна маці незвычайнай:
Яна мне цуды адкрывала
У казцы, мудрай і наўнай,
У верхах Колалы.
За родную, жыўную мову,
Якая з сэрцам размаўляе,
Я ўдзячна сцягу баявому —
Ён між сцягоў-братоў палае.

Эдзі АГНЯЦЭВ

ЛАСТАЎКІ

За яныя дэсты,
За яныя вёрсты
Заліцае ты мал
ластаўка?
Абхадзіў аб'ядзініў
Бяць павіна ж не дзеі!
Па блакітнай Нарачы
Я прапалы, гукаючы,
Толькі ж хвалі ціха
Ля бартоў абветраных
Ляшчыца.
Клікнуў раха вернае.
Клінуў раха вернае.
Паляцела раха
Па лясках драмчых,
Па пясках сымчых.
Не вярнулася.
Заліцаў у сосен,
Што ўжо калыні вёсен
Шышу нальхалі.
Аднавалі сосны:
— Не, не сустракалі...
За яныя ж далі,
За яныя вёрсты
Заліцае ты, мая
ластаўка?
Абхадзіў аб'ядзініў
Выць павіна ж не дзеі...
Клінуў раха вернае.
Прывіцала... ластаўка!
— Шчасце тут...
Ах ты, ластаўка...

Эдуард ЗУБРЫЦКІ

ТРЫ ВЕРШЫ

СЦЯГ

Турое дрэўца на плячы,
Працяг жыцця ў руках-
Звіні, мой сцяг,
І трапічы
У праменнях святла.
Мой сцяг вышэй усіх
ніўдач,
Вышэй усіх няпраўд.
Я сам загорнуў у кумач
Ад галавы да пят.
Паверні
кулямі
былі,
І бачыў я тады:
Густо чырванію цвілі
На мне
мае
бінты.
Ты будзеш неўміручы,
Бо мы цібе нясём
У сваёй крыві, у сваіх
насяцях,
Перадаём — з жыццём.

Еўдакія ЛОСЬ

МАТЫЎ МАГЛЕЎСКАЙ ШАШЫ

Шлях паслаўся,
Вышам Волга.
Канца-края не відно.
Будзе Чарош,
Будзе Волга.
Будзе тут Веразіно...
Будзе белыя
Валынычы
Сняжынны талкаюй.
Як сінгурамі-дзівачыніцамі —
Шэфары неспалі...
Волма — Волма,
А не Волга.
Чарош — чарош,
Не сон...
Што ты едзеш гэтак доўга?
Паяцела ў полі руны.
Шлях ад Міненя
Ройны — ройны,
Магліўскай шаша.
Дзень дзень!
Польны-польны!
Як паўночная душа,
Прабываюць сосны, елкі.
Працягне ўдаль рана.
Поплец, як дуга вясёлкі,
— Спывароніна руна...

ВЯСНА

Людзі паслулі, А ты прыходзіш зняцку,
Ліўнем, быццам вяснянай мятой,
Змятаючы снег.
Я выбягаю з пакоя. Мне, як табе,
дзевятнаццаць,
І ўсё ж, вясна, ты першая для мяне...
Ты дзёржыца зерэў—хлешчаш па сонных вокнах,
Горд мастаі горбіцца ў шэрым
плашчы каменным.
А сустрэнеш, як я, хлапца сінгаюча,
І станеш, быццам пралеска,
плячотна і нясмелай.
Ведаеш—будзе каханне халоднай заваяй,
Тысячай сонц п'ячых,
сасновым калючым веццем...
Толькі скажу па сакрэту: я буду ўсё ж
шчаслівейшай,
Не астудзіць каханне маё халодны вясенні
вечер.
А ты ж сіжыш баішся, вясна...

Вера ДОБКА

Гэта —
Зноў вяртаюцца ў строй
Думы, мары і гнёў сэрца,
Сноўных куляў на смерці.
Гэта —
Іх нясіончаны смех.
Гэта —
Іх нянавіць і боль,
Да мінцы святая любоў.
Іх цяпер,
Стаяць у заках —
Маладыя
У срываўленых твах.
А ці маеш ты права маўчаць?
Ты не маеш такога права.
Гаварыць!
Не жыць уцешыць.
Зубы сіпчы!
Гаварыць, як яны хачелі
Не халодных пліт ад мышцы.

ЛЮДЗІ БЕЗ СМЕРЦІ

Васілю БЫКАВУ
Каб нахадзіць зямлі
Абіную гатні страшы лёс.
Зноў зяртацца да сэрца мужных,
Што са строю пайшлі ў вачысць.
Ці прымаў ты паваротны?
Ці даруюць яны бессардэчнасць?
...Не саркай магу сыру.
Мёртвы воін не мае сэрца.
Мёртвы воін нам не даруе
Зраду праўдзе і паслі смерці.

Юрыя СВІРКА

МАЦІ РАЊЦУ БУДЗІЦЬ

Смачна раіцца спіць,
Сінаватка, крокца,
Смачна спіць маладая —
Аж зайдзець бярэ.
Маці раіцца будзіць
Нясмелымі крокамі
І натужлівым рыпам
Настылых дзвярэй.
Апускае ў калодзеж
Вядро акаваное —
І танчэюць на вораце
Тросу рады.
І чуваць, як у зрубе
Вядро спатыкнецца, засланое,
І праніцае
Ад бізасці золькай вады.
Маці стана ля дрэў,
Выбрае сухія паленцы,
Каб аладзі і печы
Пляска хутэй.
Ціха дзверы адчыніць
І мякка ўвайдзе у сенцы:
На кроку нсе дрэвы,
Як некалі сонных дзядей.
І як толькі агонь
Па лавых дрывах завіляе,
Прачынаюцца дрэвы
Ад дыну ў печы глужой.
І страляюць яны,
Салютуючы раіцца мялявай,
Хача гаты салют
Адрасаваны маці маёй.

Міхась РУДКОЎСКІ

Аляксей ПЫСІН

Птушыныя гімны пад снегам заснулі,
Дрымотную пражу заваў прадуць,
Як цяпер — у бары замушчоных зялёні,
Мядовыя росы на дол уладуць.
Я сам пажыдаў сёння гэтнага раю.
На беразе казі зноўкай стаю;
Прыгома імя тваё паўтараю,
Наустрач любоў выклікаю тваю.
Дыханнем начу тваё імя па снезе,
Качу, нібы сонца, па белых лясках.
І падмаюць галавы мядзведзі,
Што спалі ў мядова-малінавых снах.
Дышчыце, мядзведзі, на прасіны,
што свеціцца —
Замёрзлае неба ўно адгале.
Ступае Вялікая вада. Мядзведзіца
У светлы малінін на сценкі свае.
Чаго нестане нам? Звычайнай зялёні,
Звычайнай зялёні! Наш сэрца
не збядне!
Я выпущу зараз ле-з-пад наўсё!
Гукай, мая птушка, у сутонскае
дрэў.

Малюны М. Рышчыкава да аповяданняў В. Хомчанкі «Вярны рыцар». (Часопіс «Маладосць».)

ДОБКАВА ШЧАСЦЕ

РАЗДЗЕЛ З НАРЫСА «ЗЯМНІЯ ВУЗЛЫ»

Добку. Па гаротлівым і разгубленым Добкам
твары ўсе бачылі, што ён пайдоміць нешта
страшнае, скажа пра нейкае сваё гора. А ён та-
таўся ля стала, перакідаў разгублены позір
з твару на твар, хапаў ротам паветра, як рыба
на пяску, але загаварыць ніяк не мог.

— Ды гавары ты ўжо! Ці табе заняло?—Зося
неярыпліва тузавула сваю ватуку і нават глуха
тунула валенкам ад падлогу.
Але Добка маўчаў... Нарэшце ён пакрыўджана
зморшчыў твар, закруціў галавой, як ад болю,
бездзейна ўзмахнуў шапкай, уагнуўся і палез
у натуў.

А сход маўчаў. Усе адчувалі патрэбу ў ней-
кім важкім слове, якое б дало значы, чаго маў-
чаў Добка, чаму заціх перад ім увес сход.
Да стала выйшаў Іван Бобрык, спакойны, рос-
лы, крышчучы засмучаны. Усе разам аблегчана
ўздыхнулі. Бобрык таксама хвілінку-дзве маўчаў
і задумна ківаў галавой. Потым ён запятаўся:

— Бачылі, як Добка маўчаў? Баліць чалавек.
Так баліць, што аж слова не прагаварыў. Я стар-
рэўшы за Добку, і намнога. Мне больш дастало-
ся пры панах. Але сербануў горкай дол і ён,
Хто з нас не шпачуў запалку на чатыры часткі,
не еў поліўку без солі, не цяплеў басклубіць?
Прама скажу: пры панах не так крыўдна было,
калі бедна жыліся. Яны — нашы ворагі, нашу
кроў пілі. А цяпер... Бобрык спачувальна раз-
вёў рукамі.—Калас — усё для нас: і наша святая,
і нашы будні. І радасць, і смутак. Калас — усё
наша надзея, наша жыццё, шчасце наша. А чаму
ж яно ўсё ў нас не ладам ідзе? Чаму гэты
у Алексішпах, во, побач з намі, на гэткай жа
зямлі людзі жыўць і не могуць каласамі жа-
халіцца? Дык чаму ж наш калас залядаўны?
Хто ж адабраў? Але Добкі шчасце? Добкая шра-
зумела, бо і наш такое. Чаго хоча Добка? Доб-
ры каваляк хлеба і што-кольчы да хлеба. Хоча
дзяцей сваіх бачыць і сытымі і апранутымі. Роў-
нымі з людзьмі. І дарога да гэтай шчасця ў
Добкі, як і ў нас, адна — праз калас. І хіба Доб-
ка не адае ўсіх сваіх сіл каласу? Дык хто ж
кравіце, хто размантчае Добкава шчасце? Хто
гэта робіць?—І Бобрык моўчы, як бы чакаючы
адказу, устаўся на Сідарэнку маленькімі, поў-
нымі нястрымнага гневу вачыма.

— Сідарэнка са сваёй хураў—адказаў на
Бобрыкава пытанне Ігнат Цыдзік.
— Правільна!—закрычалі некалькі мужчын і
кабет у адзін голас.
— Правільна!—услед за імі тонкім фальцэтам
віскінуў Добка і затрос рыжай шапкай над гала-
вой.
Зноў узняўся тлум. Чуліся толькі асобныя вы-
крыкі:
— Гнаць яго!
— Годзе!
— Даўце Івану дагаварыць!
— І Зосі дайце, хі-хі-хі!
— Няхай Добка сам выкажа!
— Ціха вы! Як на аблаве,—стаўшы на калені
на лаўцы, на ўвесь свой магутны голас закручываў
Ігнат Цыдзік.—Што тут дагаварваць! Усё ясна—
ноўва выбіраць, вост што!
— Новага! Новага!
— Варанецкага!
— Андрэя Максімавіча!

Гаруноў устаў і, нібы бласлаўляючы, павёў
рукою, прымушчывшы ўсіх амушчыць.
— Так нельга, комам-лом. Выберам і новага,
калі сгод захоча. Але ж трэба заслухаць справа-
вядчу. Я ўжо не хачу перабіваць таварыша...
Э-э-э... Іван...
— Мікалаевіч,—падказаў Варанецкі.
— Івана Мікалаевіча, ну, Бобрыка. Але ж
трэба заслухаць справядзачу. Мы ж перабілі
Сцяпана Паўлавіча. Трэба ўсё па парадку.
— Не трэба нам яго справядзачкі!
— Хлусня, на сорта яна!
— На сухі лес і яго і справядзачку!
— Ляўку яго мы напамінаць ведаем.
— Як ойча наш.
— Ціха вы!—зноў гукнуў Ігнат Цыдзік.
— Таварыш Гаруноў,—устаў Аляксей Аўдзей-
чык.—Самі падумаіце—навошта нам гэта спра-
вядзача? Ці яна нам пажога дарогу знайсці,
навучыцца, як далей рабіць? Пустая балбатня.
Хоч сёння лялі Сідарэнку, але мокры ад по-
ту быў і Гаруноў. Ён можа ўпершыню тут адчуў
вялікую сілу народа. Ён разумее, што пры такім
наўсё слухаць Сідарэнку больш не стануць.
Сакратар вышч хустачкай расчыравалі, потым
твар згарнуў і шырока, пугатага і баяна пасма-
чываў валавоў і сказаў:
— Ну што ж, калі выбіраць, дык давайце вы-
біраць. Вынаваты і мы, што ў вас так сталася.
Даю вам-слова, што райком і а сабаста возь-
мецца за ваш калас як належна. Пажомаж.
І вышчнем! Не больш як за год-два!—І Гаруноў
рашуча рубануў далей паветра. — Мы даўно
ведалі, што ў вас не ладыцца, але не так лёгка
знайсці замену. Кажце, Варанецкага? Ну што ж,
няхай будзе Варанецкі. Мы таксама за Ва-
ранецкага. Спалізімся, што не падзяляе. — І ён
зірнуў у куток, дзе сядзеў Андрэй Максімавіч.—
А Сідарэнка...—ён развёў рукамі. — Не толькі
старшней не можа быць... Але гэта пытанне
асобнае.

— У выпярэзніку яму самы раз! Хі-хі,—зноў
пачуўся голас Валішкіга.
— Сіхні там!—абрэзаў жартаўніка Цыдзік.
— Забрыце свайго Сідарэнку і рабіце з ім,
што хочаце, але і Варанецкі нам не патрэбен,—
скенчыцца махнуў рукой п'яны Нялска.
— Ён жа навучыцца, што ён у гаспадарыню
разумее. Чужаніца. Як госьць той. Пабудзе—і ла-
таты. З сваіх каго трэба,—зноў выблалася напе-
рад Зося.

— З Варанецкага гаспадар—як з майго палца
шмыла. Гы-гы-гы,—заліўся рогатам Выжкік, вы-
ставіўшы свой круглы шыраканосы твар з аб-
вісламі тонкімі вусікамі.
— Ілжш!—гаркнуў на яго на увес голас
Аляксей Аўдзейчык і так тузавуў за плячо, што
Выжкік шмыгнуўся тоўстым задкам на лаўку.—
Не баламуць! Каб не Варанецкі—была б у нас
лазня? Настаўнік, здавалася б, што яму! А бач,
собраў людзей, сам узвёў. І бярвенне цагаў,
і дошкі п'яваў, Гаспадарілім. А чалавек які!
З кожным табе па-простама.

— А калі Бобрык згаруў, хто пра яго пакла-
паўся?—дадаў Ігнат Цыдзік.
— Усё яно талы па-людску робіцца, калі спа-
койна,—не прасячы слова, загаварыў Аркадзь
Богдан, сярэдніх гадур невысокі чалавек. Яго
вузкі ўдмулім твар сапраўды быў спакойны,
нягледзячы на тую калатечу, якая цылы вечар
трэсла сгод.—Нам патрэбен такі чалавек, які
нас за людзей лічыў бы. А то што мы чулі?
Адно гірканне. Сёння Сідарэнка ляў Зосю і
Янку. А мы ж іх добра ведаем. Былі людзі, як
людзі. А сталі... Што і казачы, яно і праўда
адбіліся ад каласа. Але калі на тое пайшло,
то хто внаваты? Хто ведае, хто сёння разбярэ-
ца, хто добра, а хто блыт? Андрэй Максімавіч
змог бы і з людзьмі паладзіць і гаспадару па-
вясці.

— Лепшата старшыню за Варанецкага нам не
знайсці,—тоненькім галаском праспявала Вера
Добка.—Давайце галасаваль.
— Ну што ж, калі згода, то давайце галаса-
валь. — сказаў Гаруноў.

Ён нахліўся да Варанецкага і шпалінуў яму
штош на вуха. Варанецкі ўстаў.
Усё ў зале заварушылася, заднія паўставалі,
некаторыя паўзлялі на лаўкі; хто стаў на
праходзе і паўз сцяну, падліліся наперад, каб
бачыць Варанецкага, хопіў усё тут яго добра ве-
далі.

Усё ў зале заварушылася, заднія паўставалі,
некаторыя паўзлялі на лаўкі; хто стаў на
праходзе і паўз сцяну, падліліся наперад, каб
бачыць Варанецкага, хопіў усё тут яго добра ве-
далі.

Усё ў зале заварушылася, заднія паўставалі,
некаторыя паўзлялі на лаўкі; хто стаў на
праходзе і паўз сцяну, падліліся наперад, каб
бачыць Варанецкага, хопіў усё тут яго добра ве-
далі.

Усё ў зале заварушылася, заднія паўставалі,
некаторыя паўзлялі на лаўкі; хто стаў на
праходзе і паўз сцяну, падліліся наперад, каб
бачыць Варанецкага, хопіў усё тут яго добра ве-
далі.

Усё ў зале заварушылася, заднія паўставалі,
некаторыя паўзлялі на лаўкі; хто стаў на
праходзе і паўз сцяну, падліліся наперад, каб
бачыць Варанецкага, хопіў усё тут яго добра ве-
далі.

Усё ў зале заварушылася, заднія паўставалі,
некаторыя паўзлялі на лаўкі; хто стаў на
праходзе і паўз сцяну, падліліся наперад, каб
бачыць Варанецкага, хопіў усё тут яго добра ве-
далі.

Усё ў зале заварушылася, заднія паўставалі,
некаторыя паўзлялі на лаўкі; хто стаў на
праходзе і паўз сцяну, падліліся наперад, каб
бачыць Варанецкага, хопіў усё тут яго добра ве-
далі.

Усё ў зале заварушылася, заднія паўставалі,
некаторыя паўзлялі на лаўкі; хто стаў на
праходзе і паўз сцяну, падліліся наперад, каб
бачыць Варанецкага, хопіў усё тут яго добра ве-
далі.

Усё ў зале заварушылася, заднія паўставалі,
некаторыя паўзлялі на лаўкі; хто стаў на
праходзе і паўз сцяну, падліліся наперад, каб
бачыць Варанецкага, хопіў усё тут яго добра ве-
далі.

Усё ў зале заварушылася, заднія паўставалі,
некаторыя паўзлялі на лаўкі; хто стаў на
праходзе і паўз сцяну, падліліся наперад, каб
бачыць Варанецкага, хопіў усё тут яго добра ве-
далі.

Літаратурна-Мастаўства

Аўтаран, 16 сакавіка 1965 года.

